влада як і раніше стежила за динамікою фактів вінчання, розцінюючи це як соціальну аномалію. В даний період люди зверталися до церкви для освячення шлюбу значно рідше, ніж для хрещення новонароджених або відспівування померлих. Вінчали в середньому не більше 15% молодят.[9 с.160]. Швидше за все, це пояснювалося відносною самостійністю молодих людей, що вступають у шлюб, незалежністю їх рішень від волі батьків. Крім того, післявоєнний великий стиль з вираженими рисами імперської монументальності ще не знищив надію на повернення пишних весільних урочистостей. Про це свідчать художні фільми: «Свинарка і пастух», що вийшов напередодні німецько-радянської війни, «Кубанські казаки» і особливо «Весілля з приданим». Останній особливо став своєрідною презентацією нових уявлень про шлюбну обрядовість. У фільмі-виставі, що вийшов в прокат в грудні 1953 року наречена з'являється в спеціальній білій сукні і в накинутому на голову тонкому шовковому шарфі - аналогові весільного вельона, а наречений - в чорному костюмі, в білій сорочці з краваткою. Однак ніяких нормативних суджень з приводу форми шлюбного церемоніалу сталінське керівництво не створювало. Не існувало надії і на легітимізацію обряду вінчання.

Джерела та література

1. Бондарчук М.П. Релігійна свідомість віруючих УРСР (1940-1980-ті роки):повсякденні прояви, трансформації./Гол. ред. В.А. Смолій; Наук.ред. В.М. Даниленко.НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2012. – 322с.
2. Громова Н. Радянська історіографія календарної обрядовості українців // Етнічна історія народів Європи:Збірник наукових праць. – Вип. 32. – К., 2010. – С. 133-141.
3. Коляструк О.І. Інтелігенція УСРР у 1920-ті роки: повсякденне життя/ Ольга Коляструк. – Харків : Раритети України, 2010.– 386 с.
4. Лебина, Н. Л. Советская повседневность: нормы и аномалии. От военного коммунизма к большому стилю / Наталия Лебина. — М.: Новое литературное обозрение, 2015. — 488 с.
5. Миронец Н.И. Песня в комсомольском строю. М., 1985. – 219с.
6. Нолл В. Трансформація громадянського суспільства. Усна історія селянської культури 1920– 1930 років./ Вільям Нолл — К.: Родовід, 1999.- 560с.
7. Одинцов М.И. Государство и церковь. (История взаимоотношений. 1917-1938 гг.)/М.Одинцов.- М., 1991. 478с.
8. Островский Н.А. Как закалялась сталь // Островский Н.А. Собрание сочинений: В 3 т. М., 1955. Т. 1 - 438с.
9. Партийная этика. Документы и материалы дискуссии 20-х годов. М., 1989. - 245с.
10. Радянські свята та обряди в комуністичному вихованні. — К.: Молодь, 1972. – 167с.
11. Скрябина Е. Страницы жизни./Е. Скрябина.- М., 1994. – 387с.
12. Советская жизнь. 1945-1953. М.2003. - 658с.
13. Стеценко С. Розвиток та вдосконалення радянських свят і обрядів / С. Стеценко // Народна творчість та етнографія. – 1976. – Вип. 5. – С. 3–8.
14. Шліхта Н.В. Історія радянського суспільства. Курс лекцій. 2-ге вид., переробл. і доп./ Наталія Шліхта. – Х.:Акта, 2015. – 252с.

УДК 327: 94 (480)] «1939 / 1940».

В'ячеслав Іванов

ІНОЗЕМНА ДОПОМОГА ФІНЛЯНДІЇ ПІД ЧАС «ЗИМОВОЇ ВІЙНИ» 1939-1940 рр.

У статті розкривається проблематика військової і політичної співпраці між Фінляндією і країнами Західної Європи під час «Зимової війни» (30 листопада 1939 – 12 березня 1940 рр.). Показується роль і діяльність Швеції, Італії, Великобританії і Франції, які переслідували власні поставлені інтереси і завдання. Виявлено місце нацистської Німеччини в цьому локальному військовому конфлікті, як складової частини Другої світової війни, її взаємовідношення з Фінляндською республікою і Радянським Союзом. Важливе місце приділене дипломатії і переговорам під час «Зимової війни», як особливого «політичного фронту» військових дій.

Ключові слова: *Фінляндія, «Зимова війна»,СРСР.*

В статье расскрывается проблематика военного и политического сотрудничества между Финляндией и странами Западной Европы во время «Зимней войны» (30 ноября 1939 – 12 марта 1940 гг.). Показывается роль и деятельность Швеции, Италии, Великобритании и Франции, которые преследовали собственные поставленные интересы и задачи. Выявлено место нацистской Германии в этом локальном военном конфликте, как составной части Второй мировой войны, ее взаимоотношения с Финляндской республикой и Советским Союзом. Важное место уделено дипломатии и переговорам во время «Зимней войны», как особого «политического фронта» военных действий.

Ключевые слова: *Финляндия, «Зимняя война», СССР.*

In the article the range of problems of military and political collaboration opens up between Finland and countries of Western Europe in the «Winter war» (on November, 30 on March, 1939 – 12 1940). A role and activity of Sweden, Italy, Great Britain and France are shown, that pursued the own put interests and tasks. The place of Nazi Germany is educed in this local military conflict, as component part of World War II, her interrelation with the Finland republic and Soviet Union. An important place is spared to diplomacy and negotiations in the «Winter War», as special «political front» of military operations. An important role is spared to the strategic partner and ally of Finland – to Sweden, her diplomatic interference with motion of military conflict between the USSR and Finland in 1939-40. An author also

© Іванов В'ячеслав, 2016

examines Sweden as important diplomatic mediator in a conflict between bolshevist Russia and democratic Finland. As an evident example of given there is the personal correspondence of Alexandra Mikhailovna Kollontai – soviet plenipotentiary ambassador in the USSR. An accent is put on the indirect participating in volunteer motion with the purpose of help of Finland in the years of «Winter war» of fascist Italy and Hungary – future allies of country on a block «Rome–Berlin–Tokyo Axis». Position of Great Britain and France of the relatively «Finland question» and help to the country is considered in the war-time. The program of help and real possibilities disposed that allies during beginning of World War II on the Scandinavian seat of wars are presented. The role of Higher Advice of allies, that planned operation with the purpose of pressure on Soviet Union and refuse of him from the act of aggression, shown in relation to Finland, is educed. The system «Scandinavian neutrality» is shown and how she influenced on the foreign volunteer motion directed for helping to Finland. Narvik is represented problem and foreign-policy course of the Scandinavian states, their abandonment from interference with a military conflict between the USSR and Finland.

Keywords: *Finland, «Winter war», USSR.*

Після раптового нападу СРСР 30 листопада 1939 р. Фінляндія опинилася у скрутному становищі. Виникає відразу ж питання, яким чином країна з населенням 3, 5 млн чоловік зуміла вибороти свою незалежність? Зрозуміло, що важливим чинником була неабияка мужність і героїзм фінів. Але, також слід зазначити про допомогу іноземних країн, які не тільки засудили акцію Радянського Союзу, але й прийшли на допомогу Фінляндії.

Найперше зазначимо, що важливу роль у військовому конфлікті між СРСР і Фінляндією зайняла Швеція [8, с. 39]. Як згадував В. Таннер, у 1939 р. міністр іноземних справ Фінляндії: «Ліга Націй, в грудні що призвала надати гуманітарну і економічну допомогу Фінляндії, тепер знову проявила ознаки активності. Від її імені в Ґельсінкі прибув пан Бертіль Ренборг, під керівництвом якого була створена організація для надання допомоги Фінляндії. Він змалював нам плани генерального секретаря Ліги Авенола по реалізації цієї програми. З них ми винесли переконання, що діяльність Ліги Націй стала абсолютно беззмістовною. Але по інших каналах «гуманітарна допомога» поступала удосталь. Наш найближчий сусід, Швеція дуже швидко розгорнула цю діяльність. З самого початку війни відомий промисловець Торстен Хернод організував збір коштів серед ділового істеблішменту. Збори дали несподівано щедрі плоди» [7]. З листопада 1939 р. по вересень 1940 м. Швеція надала Фінляндії кредитів на суму в 343 млн. крон. В період «зимової війни» фіни отримали від шведів 84 тис. рушниць і карабінів, 455 ручних кулеметів, 342 кулемети і автомати, 85 протитанкових знарядь, 92 польові знаряддя, 104 зенітні знаряддя, 287, 5 тис. гранат різного типу, 500 глибинних бомб, 300 мін, 32 літак, 50 радіостанцій, 500 млн патронів, 300 тис. зарядів [8, с. 56-57]. Радянський полпред О. М. Коллонтай так в листі до своєї подруги так описувала відношення Швеції до цього конфлікту: «Мені зараз доводиться проходити сторінки нової глави, дуже важкої, дуже напруженої» [2, с. 363]. Так як, під час радянсько-фінляндської війни 1939-1940 рр. Швеція активно підтримувала Фінляндію, надавала їй військово-матеріальну допомогу, фінансувала зміцнення межі, навіть урядова преса виступала проти СРСР. Англія, Франція і США чинили тиск на Швецію, вимагаючи згоди на прохід через її територію англо-французьких військ у Фінляндію. Завданням Коллонтай в цей період було утримати Швецію на позиціях нейтралітету і сприяти поліпшенню дипломатичних стосунків з нею.

Важливу роль у радянсько-фінляндському конфлікті також зайняла фашистська Італія, яка підтримала волонтерський рух на підтримку Фінляндської республіки, що постраждала від «радянської агресії». Так, 9 грудня 1939 р. Молотов повідомив німецького посла Шуленбурга, що Італія послала до Фінляндії 50 літаків з льотчиками, які пройшли через територію рейху, висловивши «здивування» і «обурення» з приводу того, як це могло статися (так як Італія, незважаючи на антагонізм, залишалася союзником як Рейху, так і Радянського Союзу в тій період)[9, с. 94-96]. На наступний день про це заявила і ТАРС. 11 грудня 1939 р. Ріббентроп повідомив Шкварцеву, що це новина – англійська дезінформація, пущена через Швецію, щоб посварити Берлін і Москву. З початком «Зимової війни» Німеччина припинила всі військові поставки до Фінляндії; італійці просили дозвіл на перевезення ще перед початком конфлікту, в жовтні, але після телефонних переговорів з Берліном, вже до цього не поверталися. Тиск нацистів, що поки не бажали псувати відносини з СРСР дався в знаки і італійці «зупинили гальма» [3, с. 228-229]

Фіни отримували військову допомогу від Швеції, Данії, німецького союзника по «Вісі» Угорщини, але тільки не від Німеччини. Англія і Франція, стурбовані укладанням німецько-радянського союзу, вирішили нанести вдарити першими по СРСР, не очікуючи нападу. 13 грудня відбулася англо-французька угода щодо відправлення військових матеріалів фінляндським військам. Уряди Великобританії та Франції вимагали від Швеції і Норвегії (ще до втрати її суверенітету внаслідок нападу німців в квітні 1940 р.) ефективного сприяння фінляндській армії [1, с. 451]. Але, завдяки тому, що з початку 1940 р. впродовж двох з половиною місяців полпред О. М. Коллонтай досягає того, що сформувався в грудні 1939 р. шведський уряд національної єдності, який чинив опір спробам Англії і Франції залучити Швецію у війну Фінляндії з СРСР і сприяв мирним переговорам між Фінляндією і СРСР. Ця позиція шведського уряду привела до поліпшення радянсько-шведських стосунків. «Вірочка, милий друг, спасибі за телеграму, це зігріває моє серце. Я зараз живу тільки роботою, а вона важка, відповідальна, нервова. Мимоволі згадується напруга в 17 і 18 роках. Але тоді було легше, адже кругом були свої, а не чужі», – так пише вона свій черговий лист подрузі, де натякає, що переговори зі Швецією щодо «Зимової війни» були досить важкими [2, с. 364].

Тим не менш, 19 грудня 1939 р. Верховна військова нарада союзників виступила за розширення постачань військових матеріалів армії Маннергейма. На цьому ж засіданні Даладьє заявив, що однієї зброї Фінляндії буде недостатньо і слід послати в країну французьких солдатів. Він же вказує, що британський уряд побоювався військових дій проти СРСР і розриву з ним дипломатичних стосунків. У цьому питанні, за його словами, не було

єдності між Англією і Францією. «Ні Англія, ні Туреччина не хочуть брати на себе ані найменшої відповідальності за дипломатичний або військовий розрив з Росією. Тому він не міг йти до кінця» [1, с. 451]. 5 лютого 1940 р. на засіданні Вищої військової ради виявилися серйозні розбіжності між союзниками: прем'єр-міністр Великобританії Н. Чемберлен говорив про труднощі військовій операції в Петсамо (там планувалося висадити військовий десант) і пропонував здійснити висадку військ в Нарвіку (Норвегія) [4, с. 446-447]. Солдат об'єднаного корпусу слідувало об'явити «добровольцями», щоб «уникнути відкритих військових дій проти Росії». Коли були сформований цей корпус, виявилося, що Швеція і Норвегія відмовилося від військових переговорів з союзниками. Швеція сама відправляла добровольців і надавала посильну допомогу Фінляндії, але проте втручатися відкрито у військовий конфлікт на стороні останній відмовилася навідріз [11, p. 244, 275]. У Англії і Франції висловили тоді думку про відправку 150 бомбардувальників до Фінляндії. «Я завіряю вас ще і ще раз, що ми готові надати вам допомогу. Літаки і експедиційні війська готові до відправки», – писав Даладьє [9, с. 202-206]. Усього ж англійці надіслали до Фінляндії 101 літак, 214 гармат, 185 тис. зарядів, 50 тис. ручних гармат, 15 500 авіабомб, 10 тис. протитанкових мін та велику кількість іншої зброї. Французький уряд надіслав 175 літаків, 496 гармат, 5 тис. кулеметів, 400 морських мін, 200 тис. гармат, 20 млн. патронів та багато іншої зброї [6, с. 134-135; 4, с. 104-109].

Таким чином, ми з'ясували, що хоча західні країни підтримували фінляндський суверенітет, але самої підтримки було замало. Тих ресурсів, які Фінляндія, отримала, нажаль не вистачало. Радянський Союз мав їх необмежену кількість, фіни ж – в досить обмеженому масштабі. Тому недивно, що після запеклих боїв на «лінії Маннергейма», 12 березня 1940 р. укладений Московський мир, який до речі, зламав «північний варіант» англо-французького наступу на країни «Вісі» та наступу на них [11, p. 60]. Тим не менш іноземний добровольчий рух став міцним чинником, який показав, що не всі згодні з насильницькою зміною кордонів у Європі.

Джерела та література

1. Борисов Ю. В. Советско-французские отношения (1924-1945 гг.) / Ю. В. Борисов. – М.: Междунар. отношения, 1964. – 552 с.
2. Коллонтай А. М. «Революция – великая мятежница...»: Избранные письма 1901-1952 / А. М. Коллонтай. – М.: Сов. Россия, 1989. – 607 с.
3. Молодяков В. Э. Риббентроп. Упрямый советник фюрера / В. Э. Молодяков. – М.: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2008. – 496 с., 12 л. ил. – (Загадки истории).
4. Некрич А. М. Политика английского империализма в Европе (октябрь 1938 – сентябрь 1939) / А. М. Некрич. – М.: Изд-во АН СССР, 1955. – 476 с.
5. Некрич А. М. Война, которую называли «странной» / А. М. Некрич. – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – 160 с.
6. Некрич А. М. Внешняя политика Англии 1939-1941 / А. М. Некрич. – М.: Изд-во АН СССР, 1963. – 532 с.
7. Таннер В. Зимняя война. Дипломатическое противостояние Советского Союза и Финляндии. 1939-1940 / В. Таннер; [пер. с англ. В. Д. Кайдалова]. – М.: Центрполиграф, 2003. – 349 с. – Режим доступу: http://militera.lib.ru/memo/other/tanner_v/09.html. [Електронний ресурс. Дата відвідування: 27. 09. 2016 р.]
8. Чернышева О. В. Швеция в годы второй мировой войны. Экономика, политика, рабочее движение / О. В. Чернышева. – М.: Наука, 1980. – 382 с.
9. Энгл Э. Советско-финская война. Прорыв линии Маннергейма. 1939-1940 / Э. Энгл, Л. Паананен; [пер. с англ. О. А. Федяева]. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2006. – 239 с.
10. Finland in World War II: History, Memory, Interpretations / edited by Tiina Kinnunen, Ville Kivimaki. – Leiden: Brill, 2011. – 576 p.
11. Edwards R. The Winter War: Russia's Invasion of Finland, 1939-1940 / Robert Edwards. – New York: Pegasus Books, 2009. – 352 p.

UDK 327 (410:73:292.79) "1942/1946"

Yehor Brailian

ANGLO–AMERICAN CARIBBEAN COMISSION (1942 – 1946) AND BRITISH COLONIAL REGYME IN WEST INDIES

Діяльність англо-американської карибської комісії та британський колоніальний режим у Вест-Індії (1942 - 1946 рр.). *Описується вплив Другої світової війни на англо-американо-карибські відносин і початки процесів деколонізації. Визначаються "три Р" в дипломатії в адміністрації Ф. Д. Рузвельта щодо Британської Вест–Індії: "реалізм" або питання безпеки, реформізм і раса. Всі три фактори зустрілися в будівництві баз США на Карибських островах, в створенні Англо-Американській Карибській Комісії (ААСС). ААКК стала ареною «конкуруючого колоніалізму» між Вашингтоном і Лондоном. Англо-американська комісія, що складалася з трьох членів від кожної країни, була створена в спільному комюніке, опублікованому в березні 1942 р. як консультативний орган місцевого самоврядування, де вирішувалися питання щодо праці, сільського господарства, житлового будівництва, охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення, фінансів, економіки та суміжних аспектів в британських і американських територіях. Співголовами були сер Ф. Стокдейл, британський контролер з Колоніального Розвитку і Добробуту, і Чарльз Тоссіг, який, до того ж, будучи членом*

© Brailian Yehor, 2016